

ERICo Velenje DP 241/08/17

KONTROLNI MONITORING STANJA TAL NA IGRIŠČIH CELJSKIH VRTCEV

**VRTEC ANICE ČERNEJEVE
Enota SONCE**

Izvajalec:

ERICo Velenje, Inštitut za ekološke raziskave

Velenje, september 2017

www.erico.si

ERICO DP 241/08/17

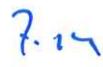
Naslov: KONTROLNI MONITORING STANJA TAL NA IGRIŠČIH CELJSKIH VRTCEV; VRTEC ANICE ČERNEJEVE Enota SONCE.

Naročnik: Mestna občina Celje
Trg celjskih knezov 9
3000 Celje

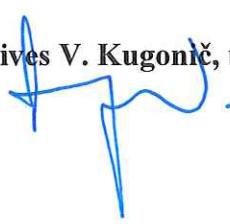
Naročilnica: 20170643

Izvajalec: ERICO Velenje d.o.o.
Inštitut za ekološke raziskave
Koroška 58
3320 Velenje

Št. poročila: ERICO d.o.o. DP 241/08/17

Poročilo izdelali: dr. Nives V. Kugonič, univ. dipl. biol.
dr. Zdenka Mazej Grudnik, univ. dipl. biol. 

Vodja laboratorija: mag. Andrej Glinšek, univ. dipl. inž. kem. 

Vodja področja odpadki in tla: dr. Nives V. Kugonič, univ. dipl. biol. 

Datum: 15. 9. 2017

ERICO d.o.o.
Direktor:

mag. Marko Mavec 
 Inštitut za ekološke raziskave
ERICO
Koroška 58, SI-3320 Velenje

KAZALO VSEBINE

1.	UVOD	4
2.	OBSEG DELA	4
2.1	OPREDELITEV LOKACIJE	4
2.2	IZBOR PARAMETROV	5
2.3	VZORČENJE.....	5
2.4	IZVEDBA ANALIZ.....	6
2.5	VREDNOTENJE REZULTATOV	6
3.	REZULTATI.....	7
3.1	REZULTATI ANALIZ.....	7
4.	ZAKLJUČEK	7
5.	PRILOGE.....	7

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Centroid lokacije igrišča vrtca Anice Černejeve enota Sonce (Gauss – Krüger koordinatni sistem).	4
Preglednica 2:	Obseg parametrov za kontrolni monitoring tal igrišča vrtca Anice Černejeve enota Sonce.....	5
Preglednica 3:	Rezultati vsebnosti analiziranih kovin (mg/kg ss) primerjani z mejnimi vrednostmi za tla (Ur.1 RS, št. 68/96) v tleh igrišča vrtca Anice Černejeve enota Sonce.	7

KAZALO SLIK

Slika 1:	Centroid območja vzorčenja tal - vrtec Anice Černejeve enota Sonce.	4
Slika 2:	Vzorčenje na lokaciji igrišča vrtca Anice Černejeve enota Sonce (levo) in Profil tal na igrišču enote Sonce (desno) (Foto: Arhiv ERICo).	5

1. Uvod

Naročnik Mestna občina Celje je preko javnega naročila naročil izvedbo kontrolnega monitoringa stanja tal na igriščih celjskih vrtcev. Ocena stanja tal na igriščih vrtcev je izdelana na podlagi vsebnosti potencialno nevarnih kovin (Cd, Pb, Zn, Cu, Cr, Ni, As in Hg), vrednotenih v skladu z Uredbo o mejnih, opozorilnih in kritičnih imisijskih vrednostih nevarnih snovi v tleh (Ur. l. RS št. 68/96). V nadaljevanju podajamo rezultate monitoringa stanja tal na igrišču vrtca Anice Černejeve enota Sonce.

2. Obseg dela

2.1 Opredelitev lokacije

Tla so bila vzorčena na igrišču vrtca Anice Černejeve enota Sonce.



Slika 1: Centroid območja vzorčenja tal - vrtec Anice Černejeve enota Sonce.

Preglednica 1: Centroid lokacije igrišča vrtca Anice Černejeve enota Sonce (Gauss – Krüger koordinatni sistem).

Lokacija	Terenska oznaka	Y	X	Z (m)
Vrtec Anice Černejeve enota SONCE	V 1.3 SONCE	520348	120775	237,1

2.2 Izbor parametrov

V skladu z zahtevami javnega naročila so v obsegu izvedenih analiz vključene potencialno nevarne kovine (Preglednica 2).

Preglednica 2: Obseg parametrov za kontrolni monitoring tal igrišča vrtca Anice Černejeve enota Sonce.

	Parametri
Potencialno nevarne kovine	Cd, Pb, Zn, Cu, Cr, Ni, As, Hg

2.3 Vzorčenje

Vzorčenje tal je bilo izvedeno 17. 8. 2017 v skladu s Pravilnikom o obratovalnem monitoringu stanja tal (Ur.l. RS št. 53/15). Na vzorčnem mestu so odvzemna mesta razporejena po celotni površini igrišča. Vzorčili smo površine, kjer se otroci največ zadržujejo in so pokrite s travno rušo ter predelih, kjer trava zaradi določenih dejavnikov ne raste (senčna mesta, erodirane površine v bližini igralk). Vzorčenje je bilo izvedeno s pedološko sondijo na 16 odvzemnih mestih, posamezne enote tal so odvzete na globini 0-20 cm in 20-30 cm. Odvzete enote tal s posamezne globine smo združili, homogenizirali, kvartirali ter oblikovali kompozitna vzorca tal, ki predstavljata reprezentativen vzorec tal za posamezno globino vzorčnega mesta (Priloga 2). Vzorca tal smo vodili pod terensko oznako Vrtec 1.3 SONCE 0-20 cm in V 1.3 SONCE 20-30 cm.



Slika 2: Vzorčenje na lokaciji igrišča vrtca Anice Černejeve enote Sonce (levo) in Profil tal na igrišču enote Sonce (desno) (Foto: Arhiv ERICo).

2.4 Izvedba analiz

Vzorca tal smo še isti dan v temnih in ohlajenih pogojih prepeljali do laboratorija, kjer smo ju v laboratoriju vodili pod oznako T5-1271/17 za globino 0-20 cm in T6-1271/17 za globino 20-30 cm.

Vzorca tal smo za nadaljnje fizikalno kemijske analize pripravili v skladu s standardom SIST ISO 11464. Analize vzorcev so bile opravljene v laboratoriju ERICO. Rezultati opravljenih analiz so zbrani v Preglednici 3.

2.5 Vrednotenje rezultatov

Za vrednotenje rezultatov so bile skladno z zahtevami javnega naročila upoštevane mejne vrednosti za tla določenimi z *Uredbo o mejnih, opozorilnih in kritičnih imisijskih vrednostih nevarnih snovi v tleh (Ur. l. RS št. 68/96)*, ki določa mejne, opozorilne in kritične imisijske vrednosti nevarnih snovi v tleh:

- *Mejna imisijska vrednost* pomeni gostoto posamezne nevarne snovi v tleh, ki pomeni takšno obremenitev tal, da se zagotavljajo življenske razmere za rastline in živali, in pri katerih se ne poslabšuje kakovost podtalnice ter rodovitnost tal. Pri tej vrednosti so učinki ali vplivi na zdravje človeka ali okolja še sprejemljivi.
- *Opozorilna imisijska vrednost* pomeni gostoto posamezne nevarne snovi v tleh, ki pomeni pri določenih vrstah rabe tal verjetnost škodljivih učinkov ali vplivov na zdravje človeka ali okolja.
- *Kritična imisijska vrednost* pomeni določeno koncentracijo nevarnih snovi, pri katerih tla niso primerna za pridelavo rastlin, namenjenih prehrani ljudi in živali in za zadrževanje ali filtriranje padavinske vode. Pri tej vrednosti se izvajajo ukrepi spremembe rabe tal in ukrepi sanacije zaradi onesnaženja degradiranih tal.

3. Rezultati

3.1 Rezultati analiz

Preglednica 3: Rezultati vsebnosti analiziranih kovin (mg/kg ss) primerjani z mejnimi vrednostmi za tla (Ur.l RS, št. 68/96) v tleh igrišča vrtca Anice Černejeve enota Sonce.

Parameter	Enota	Uredba (Ur.l RS, št. 68/96)			T5-1271/17 (0-20 cm)	T6-1271/17 (20-30 cm)
		Mejna imisijska vrednost ^A	Opozorilna imisijska vrednost ^B	Kritična imisijska vrednost ^C		
Kadmij - Cd	mg/kg s.s.	1	2	12	26,2 ^C	14,9 ^C
Svinec - Pb	mg/kg s.s.	85	100	530	1438 ^C	1113 ^C
Cink - Zn	mg/kg s.s.	200	300	720	5450 ^C	3900 ^C
Baker - Cu	mg/kg s.s.	60	100	300	84,3 ^A	83,5 ^A
Krom - Cr	mg/kg s.s.	100	150	380	28,9	28,9
Nikelj - Ni	mg/kg s.s.	50	70	210	34,2	36,4
Arzen - As	mg/kg s.s.	20	30	55	97,5 ^C	77,1 ^C
Živo srebro - Hg	mg/kg s.s.	0,8	2	10	0,77	0,72

Rezultati raziskave kažejo, da so kritične imisijske vrednosti presežene za Cd, Pb, Zn in As na globini do 30 cm, vsebnost Cu presega mejno imisijsko vrednost.

Rezultati opravljenih analiz ostalih izmerjenih parametrov upoštevajoč Uredbo o mejnih, opozorilnih in kritičnih imisijskih vrednostih nevarnih snovi v tleh (Ur. l. RS št. 68/96) kažejo, da so vsebnosti nižje od predpisane mejne imisijske vrednosti.

4. Zaključek

Na podlagi opravljenih analiz potencialno nevarnih kovin v tleh na igrišču vrtca Anice Černejeve enota Sonce ugotavljamo, da je glede na Uredbo o mejnih, opozorilnih in kritičnih imisijskih vrednostih nevarnih snovi v tleh (Ur. l. RS št. 68/96):

- mejna imisijska vrednost presežena za parameter Cu na globini 0-20 cm in na globini 20-30;
- kritična imisijska vrednost presežena za parametre Cd, Pb, Zn in As na globini 0-20 cm in na globini 20-30.

5. Priloge

Priloga 1: Načrt vzorčenja tal z oznako mest odvzema.

Priloga 2: Zapis o vzorčenju tal.

Priloga 3: Poročilo o preskusu ERICO Velenje št. T5-1271/17 in T6-1271/17.

Priloga 1: Načrt vzorčenja tal z oznako mest odvzema.

A



**NAČRT VZORČENJA
TAL**
**Kontrolni monitoring stanja tal na
igriščih celjskih vrtcev**

Oznaka: 857/CELTE 204
Stran: 1/2
Datum: 16.8.2017

IZVAJALEC: ERICo Velenje, Inštitut za ekološke raziskave d.o.o., Koroška 58, 3320 Velenje

METODA: ISO 10381-1, ISO 10381-5

NAROČNIK: MESTNA OBČINA CELJE
Trg celjskih knezov 9
3000 Celje

KONTAKTNA OSEBA NAROČNIKA:
ga. Nina Mašat - Strle

VZORČNO MESTO: VRTEC ANICE ČERNEJEVE, ENOTA SONCE (Kajuhova ulica 5)

CILJ VZORČENJA:	VZORČENA SNOV:	TERENSKA OZNAKA VZORCA:
Monitoring tal	Tla otroškega igrišča	V 1.3 SONCE
KRAJ VZORČENJA: X: 120775 m, Y: 520348 m,	Z: 237,1 m	FOTOGRAFIJA: <input checked="" type="checkbox"/> Da <input type="checkbox"/> Ne

PRELIMINARNE INFORMACIJE:

RABA TAL — Njiva — Travnik — Pašnik — Travnik / pašnik — Sadovnjak — Vinograd — Deponija — Nerodovitno	— Gozd — Park — Mestna zelenica — Grmišče — Trstiče — Odroško igrišče	BLIŽINA PROMETNIC: — AC — Regionalna cesta — Lokalna — Kolovoz Oddaljenost: 10 m	POTENCIJALNI ONESNAŽENJA — tovarna — deponija — smetišče — Vcesta / promet — privatna kurišča — kmetijski obrat — gnojišče — drugo:	VIRI — ravnina — greben — sredina pobočja — vzenoje pobočja — plato — dno doline — vrtča — terasa	OBLIKA RELIEFA: — Cesta — Pešpot — Ni poti	DOSTOP LOKACIJE: — Cesta — Pešpot — Ni poti	DO — Ni pod zaščito — Vodovarstveno — Natura 2000 — Drugo:
--	--	--	---	---	---	--	--

STRATEGIJA VZORČENJA:

ŠTEVilo vzorcev (podvzorcev): 2 (25)	TIP VZORCA: <input checked="" type="checkbox"/> Porušen <input type="checkbox"/> Neporušen	UPORABLJENA OPREMA: <input checked="" type="checkbox"/> Za ročno izkopavanje <input type="checkbox"/> Eijkelkampov sonda (φ 37 mm) <input checked="" type="checkbox"/> Eijkelkampov sonda (φ 50mm) <input type="checkbox"/> Ekmanov grabilec (6 l)	NAČIN ODVZEMA: <input checked="" type="checkbox"/> Vertikalno <input type="checkbox"/> Horizontalno	KOLIČINA SVEŽEGA VZORCA: 2 kg, <input checked="" type="checkbox"/> 5 kg, 10 kg, več 2l, 5l, več:
MODEL VZORČENJA: <input checked="" type="checkbox"/> Ncsistematično-XWNS — Sistematično po mreži — Po krožnici — Linjsko	VARNOST NA MESTU VZORČENJA: <input checked="" type="checkbox"/> zaščitna obleka, obutev, rokavice <input type="checkbox"/> zaščitna maska <input type="checkbox"/> dezinfekcija vzorčevalca in vzorčevalne opreme	TEHNIKA VZORČENJA: <input checked="" type="checkbox"/> kopanje <input checked="" type="checkbox"/> sondiranje <input type="checkbox"/> vrtanje	GLOBINA VZORČENJA: — 0 - 6 cm — 0 - 5 cm — drugo: — 6 - 12 cm — 5 - 20 cm — 0 - 20 cm — 20 - 30 cm — 20 - 40 cm	REDUKCIJA VZORCA: <input type="checkbox"/> Ne <input checked="" type="checkbox"/> Kvartiranje
TRANSPORT <input checked="" type="checkbox"/> Akum. hladilna torba Čas (ura): — Neohlajeno	PARAMETRI: AOX, vsota ogljikovodikov, PAH, BTX, PCB,...	SHRANJEVANJE: — Stekljen zatemnjen kozarec		
PARAMEetri: Cd, Pb, Zn, Cu, Cr, Ni, As, Hg, (suga snov), ...				
Mikrobiološke preiskave				
Drugo:				

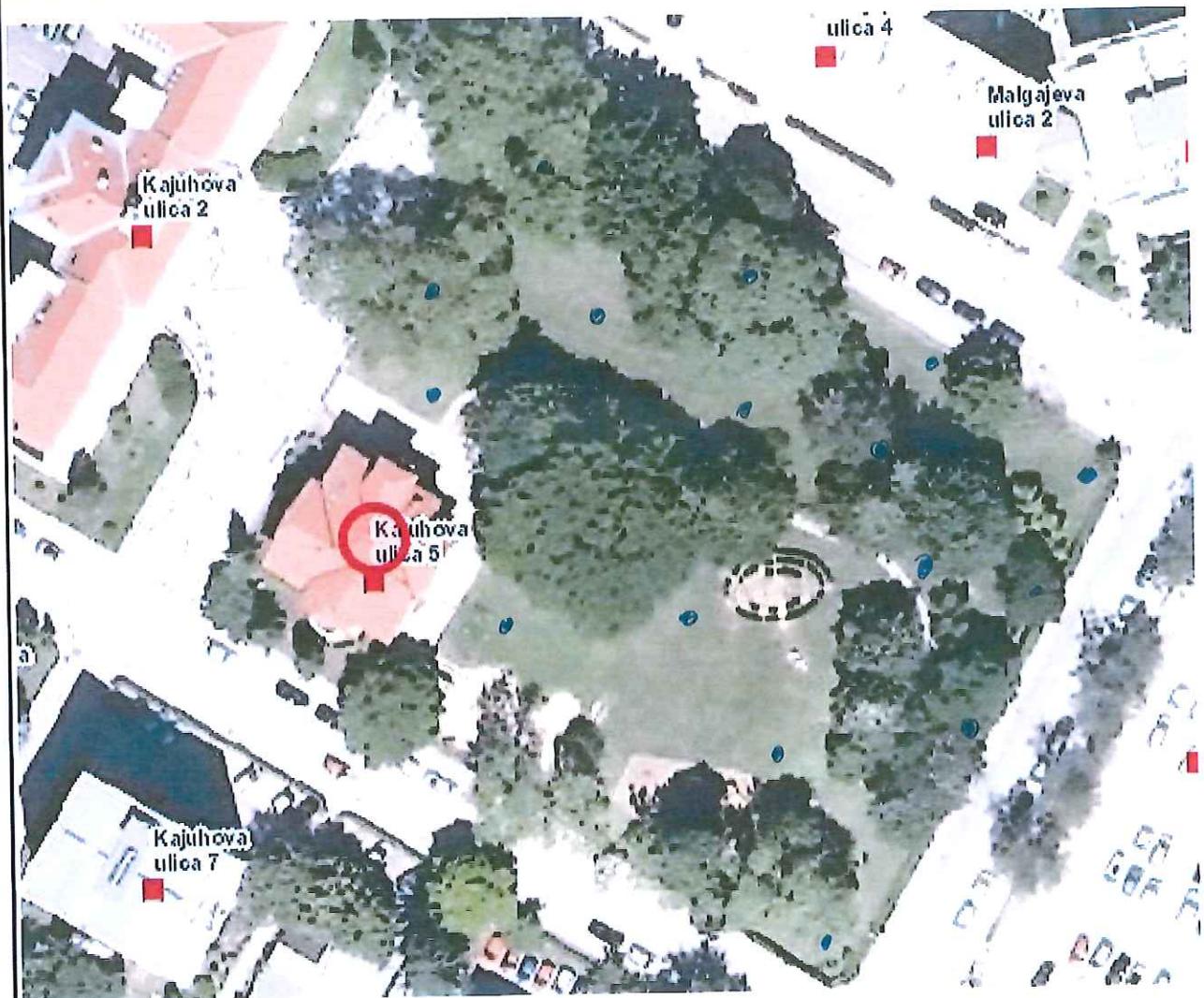
Načrt se brez pisnega pristanka izvajalca ne sme reproducirati razen v celoti.



NAČRT VZORČENJA
TAL
Kontrolni monitoring stanja tal na
igriščih celjskih vrtcev

Oznaka: 877/CE15204
Stran: 2/2
Datum: 16.8.2017

Skica vzorčenja:



ANALITSKI LABORATORIJ OBVEŠČEN: Da Ne

NAČRT PRIPRAVIL: Nives V. Kugonič, Stane Vanovšek, Zdenka Mazej Grudnik

VODJA VZORČENJA: Nives V. Kugonič

VZORČEVALEC: Stane Vanovšek, Nives V. Kugonič

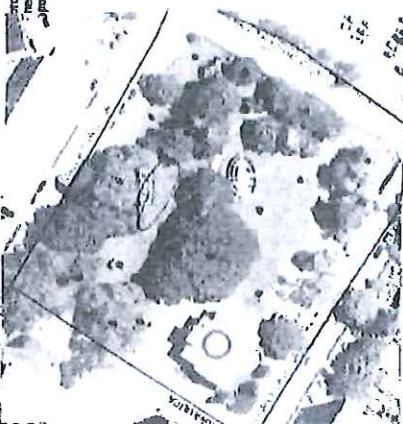
Načrt se brez pisnega pristanka izvajalca ne sme reproducirati razen v celoti.

Priloga 2: Zapis o vzorčenju tal.

ZAPIS O VZORENJU NA LOKACIJI DATE SONT

Zapis o vzorčenju na lokaciji: Vite - sonce					
Zavezanci:	Naslov:	Naprava/obrat:	Oznaka lokacije (reda):	Vzorčenje:	PONOVNO obnoviti mnenjih
HOČ	109 Vite - sonce	Vite - sonce	V 1.3	Družba za vzorčenje mesta in globine:	posebno: razcep
				Odezelj vzorci (zvezka vzorčenega mesta in globine):	
				2 (V 1.3; D-20 cm; 20-30 cm)	
			Izvajalec vzorčenja:	ER Ilo Velenc Kontrolna skupina	
			Organizacija:	Vzorčenje izveden na: Mjesec u. v. 2016.	
			Naslov:	Datum: 1. 9. 2016.	
				Podpis vzorčevalca: <i>Alenka Čebulj</i>	
				Podpis pooblaščene osebe: <i>Alenka Čebulj</i>	
I. Splošni podatki					
TIP TAL ¹	MATIČNA PODLAGA ²	METODA VZORČENJA	OPREMA ZA ODIZEM IN PREVOZ VZOREC	POTENCIJALNI DRUGI VARI OVIŠEVANŽDA	VРЕME OB VZORENUJU
<i>Alenka Čebulj</i>	<i>Alenka Čebulj</i>	<i>Alenka Čebulj</i>	<i>Alenka Čebulj</i>	<i>Alenka Čebulj</i>	1. sončno 2. sončno 3. dežno 4. dežno 5. po kralj. dežju 6. po deževju 7. vetrovno 8. poplavne vode 9. urbane-mesto 10. <i>Alenka Čebulj</i>
II. Skica lokacije vzorčenih mest na območju načrtovanem					

III. Skica lokacije vzorčnih mest na območju naprave



Slovenska klasifikacija tač, dostopna na spletni strani ministrica, pristojnega za okrožje

Одиссея германского мистицизма

VANICHTERNE, E. SAWIE

Gaus-Querger koordinate centrale;

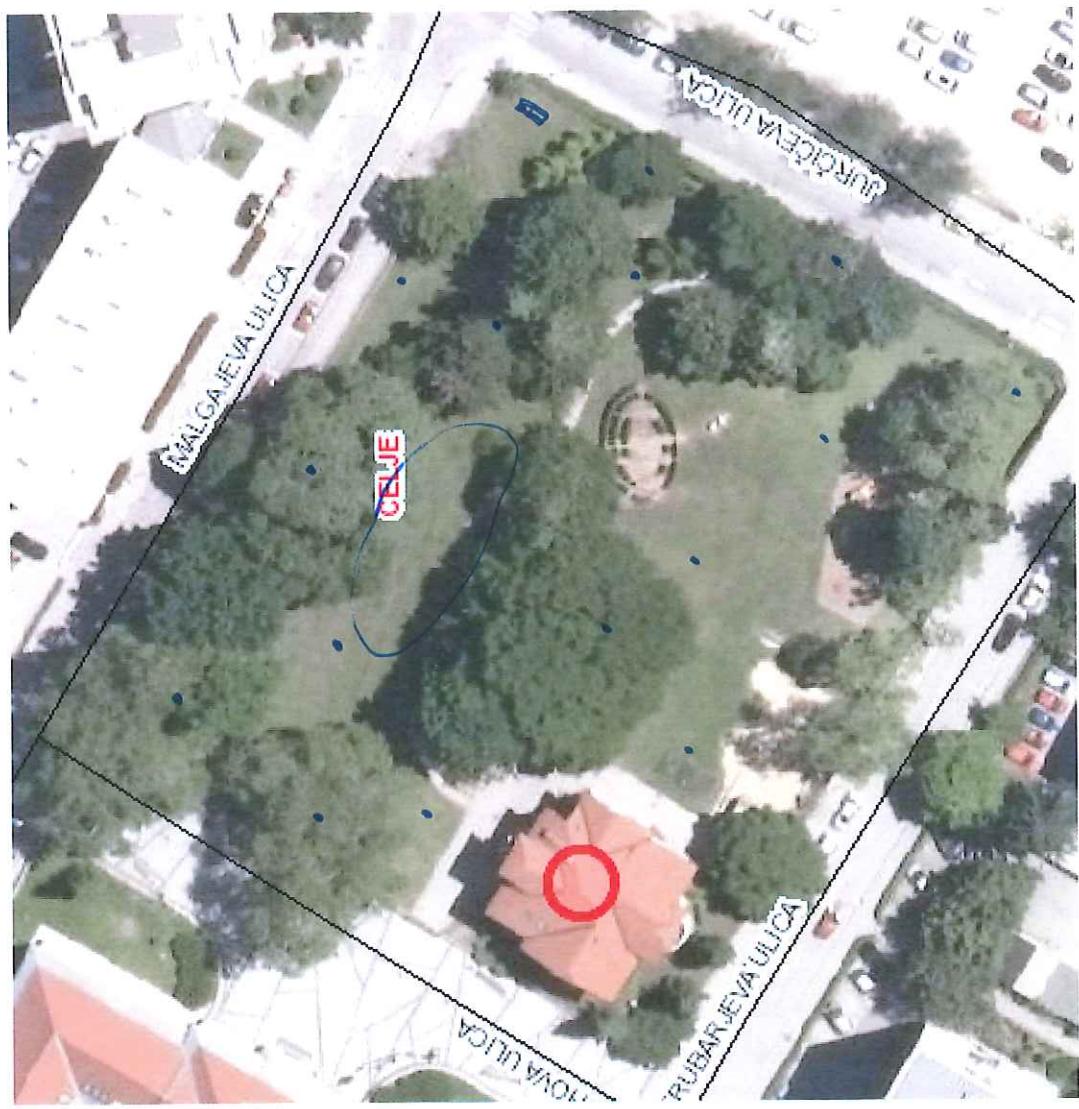
Vzorčeno mesto	VANČAČERNE, ĚSOUČE	Nadmorska višina:	233,1 m
črtežniščna koordinata	GIK: 120775 m	Gaus-Krüger koordinata centra:	GIK: 520348 m
črtežniščna koordinata	GIK: 120775 m	črtežniščna koordinata	GIK: 520348 m
črtežniščna koordinata	GIK: 120775 m	črtežniščna koordinata	GIK: 520348 m
črtežniščna koordinata	GIK: 120775 m	črtežniščna koordinata	GIK: 520348 m

卷之三

*** * * * *** VZDŘÍČNÝ MEST VĚČ. JE TREBA NATISNUT USTREZNÝ ŠTĚNU STRAN OBRAZCI

predation over
winter:

Toplak Misic
Toplak Misic



Odvodnica do zbornice u mesto
vo glavnem. Tren te je vodila
nestorovcev do viničkih
polni, obkroženih svinjen.

Enota SONCE 1.3



ERICo DP 241/08/17

Priloga 3: Poročilo o preskusu ERICO Velenje št. T5-1271/17 in T6-1271/17.



POROČILO O PRESKUSU

Št. poročila: T5-1271/17
Stran: 1 / 1
Datum: 15. september 2017



SLOVENSKA
AKREDITACIJA
SIST EN ISO/IEC 17025
LP-018

Izvajalec: ERICo Velenje, Inštitut za ekološke raziskave d.o.o.,
Koroška 58, 3320 Velenje
tel.: +386 3 898 1930, fax.: +386 3 898 1942

Naročnik:
Delovni nalog: DN 857
Interni naročilo: NA-0749/2017

Vrsta vzorcev: tla
Laboratorijska oznaka vzorca: T5-1271/17
Oznaka vzorca: 1.3 - SONCE 0-20 cm

Kraj vzorčenja: Celje 804
Vzorčevalec: Stane Vanovšek
Datum vzorčenja: 2017-08-18
Datum prejema vzorcev: 2017-08-22

REZULTATI:

PARAMETER	METODA	REZULTAT	ENOTA	MER. NEG. (%)	DATUM PRESKUŠANJA
molibden - Mo	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	3.2	mg/kg s.s.	39	07.09.2017
arzen - As	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	97.5	mg/kg s.s.	22	07.09.2017
baker - Cu	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	84.3	mg/kg s.s.	14	07.09.2017
cink - Zn	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	>500 (5450)	mg/kg s.s.	14	07.09.2017
kadmij - Cd	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	>15.0 (26.2)	mg/kg s.s.	26	07.09.2017
kobalt - Co	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	11.6	mg/kg s.s.	16	07.09.2017
krom - Cr	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	28.9	mg/kg s.s.	14	07.09.2017
nikelj - Ni	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	34.2	mg/kg s.s.	16	07.09.2017
suha snov	SIST ISO 11465:1996/Cor 1:2005	99.3	%	6	01.09.2017
svinec - Pb	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	1438	mg/kg s.s.	20	07.09.2017
živo srebro - Hg	ISO 16772:2004(E)	0.77	mg/kg s.s.	/	14.09.2017

Vodja laboratorija:
mag. Andrej Glinšek, univ.dipl.kem.

Opombe:

Vzorčenje izvedeno po standardu ISO 10381-1:2002, poglavje 5.1.4, 5.1.5

Rezultati, podani v oklepajih, se nahajajo izven akreditiranega območja preskušanja.

Merilna negotovost (MN) je izračunana iz prispevkov negotovosti, ki izvirajo iz preskusne metode in pogojev okolja, kot tudi iz kratkotrajnih prispevkov predmeta preskušanja ($k=2$).
Ovrednotena je v skladu z dokumentom EA-4/16. Merilna negotovost je podana relativno (v %) glede na podan rezultat.

Poročilo se brez pisnega pristanka preskusnega laboratorija na sme reproducirati, razen v celoti.



POROČILO O PRESKUSU

Št. poročila: T6-1271/17
Stran: 1 / 1
Datum: 15. september 2017



SLOVENSKA AKREDITACIJA
SIST EN ISO/IEC 17025
LP-018

Izvajalec: ERICo Velenje, Inštitut za ekološke raziskave d.o.o.,
Koroška 58, 3320 Velenje
tel.: +386 3 898 1930, fax.: +386 3 898 1942

Naročnik:
Delovni nalog: DN 857
Interni naročilo: NA-0749/2017

Vrsta vzorcev: tla
Laboratorijska oznaka vzorca: T6-1271/17
Oznaka vzorca: 1.3 - SONCE 20-30 cm

Kraj vzorčenja: Celje 804
Vzorčevalec: Stane Vanovšek
Datum vzorčenja: 2017-08-18
Datum prejema vzorcev: 2017-08-22

REZULTATI:

PARAMETER	METODA	REZULTAT	ENOTA	MER. NEG. (%)	DATUM PRESKUŠANJA
molibden - Mo	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	3.1	mg/kg s.s. 39		07.09.2017
arzen - As	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	77.1	mg/kg s.s. 22		07.09.2017
baker - Cu	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	83.5	mg/kg s.s. 14		07.09.2017
cink - Zn	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	>500 (3900)	mg/kg s.s. 14		07.09.2017
kadmij - Cd	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	14.9	mg/kg s.s. 26		07.09.2017
kobalt - Co	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	11.9	mg/kg s.s. 16		07.09.2017
krom - Cr	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	28.9	mg/kg s.s. 14		07.09.2017
nikelj - Ni	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	36.4	mg/kg s.s. 16		07.09.2017
suha snov	SIST ISO 11465:1996/Cor 1:2005	98.7	% 6		30.08.2017
svinec - Pb	SIST EN ISO 17294-2: 2005 mod.	1113	mg/kg s.s. 20		07.09.2017
živo srebro - Hg	ISO 16772:2004(E)	0.72	mg/kg s.s. /		14.09.2017

Vodja laboratorija:
mag. Andrej Glinšek, univ.dipl.kem.

Opombe:

Vzorčenje izvedeno po standardu ISO 10381-1:2002, poglavje 5.1.4, 5.1.5

Rezultati, podani v oklepajih, se nahajajo izven akreditiranega območja preskušanja.

Merilna negotovost (MN) je izračunana iz prispevkov negotovosti, ki izvirajo iz preskusne metode in pogojev okolja, kot tudi iz kratkotrajnih prispevkov predmeta preskušanja (k=2).
Ovrednotena je v skladu z dokumentom EA-4/16. Merilna negotovost je podana relativno (v %) glede na podan rezultat.

Poročilo se brez pisnega pristanka preskusnega laboratorija na sme reproducirati, razen v celoti.